

Gedragsprotocol

**Word je gepest, praat er thuis en op school over.
Je mag het niet geheim houden!**

2018/2019

Inleiding

KindCentrum Dynamiek wil haar kinderen een veilig pedagogisch klimaat bieden, waarin zij zich harmonieus en op een prettige en positieve wijze kunnen ontwikkelen. De leerkrachten bevorderen deze ontwikkeling, door het scheppen van een veilig klimaat in een prettige werksfeer in de klas en op het schoolplein. In veruit de meeste gevallen lukt dit door de ongeschreven regels aan te bieden deze te onderhouden, maar soms is het gewenst om duidelijke afspraken met de kinderen te maken.

Een van die duidelijke regels is dat kinderen met respect met elkaar dienen om te gaan.

Dat het niet altijd als vanzelfsprekend wordt ervaren, geeft aan dat we het kinderen moeten leren en daar dus energie in moeten steken.

Ons pedagogisch uitgangspunt is dat alle kinderen met elkaar moeten leren omgaan.

Dit is dan ook de belangrijkste reden waarom we de methode 'PBS' in onze school hanteren, omdat het ons samen leert dat respectvolle klimaat te scheppen, als een zichzelf versterkend bewust systeem.

Juist in onze school willen we voorkomen, dat pestgedrag ontstaat. En als pestgedrag ontstaat, willen we er op een juiste, effectieve en uniforme manier mee omgaan. Echter: we willen niet pas in actie komen, als het probleem er is. We willen een klimaat creëren, waarin we kinderen preventief al handreikingen bieden om op de juiste manier met elkaar om te gaan. De aanpak van PBS past hier volledig in, omdat het kinderen, leraren én ook ouders bewust kan maken van hoe je respectvol met elkaar kunt omgaan, zowel binnen, als buiten school. Dit gedragsprotocol zien wij als een beleid dat we hanteren aan de preventieve, maar zeker ook aan de curatieve kant. In het laatste hoofdstuk komen we nadrukkelijk terug op het preventieve aspect van *PBS, positive behavior support*.

Dit gedragsprotocol heeft als doel, dat alle kinderen zich in hun basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen als mens. Door regels en afspraken zichtbaar te maken kunnen kinderen en volwassenen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken, als er zich ongewenste situaties voordoen,

Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met veel plezier naar school te gaan!

Dat leerproces verloopt meestal vanzelf goed, maar het kan ook voorkomen dat een kind in een enkel geval systematisch door andere kinderen wordt gepest. Dan kan een kind zodanig in de knoop komen met zichzelf en zijn schoolomgeving, dat de [on]geschreven regels van de leerkracht niet meer voldoende de veiligheid bieden en daarmee de gewenste ontwikkeling onderbreken. In een dergelijk geval is het van groot belang dat de leerkracht onder ogen ziet, dat er een ernstig probleem in zijn of haar groep is. Logboeknotities van de leerkracht helpen het probleem goed vast te leggen en in de gaten te houden.

In een klimaat waarin het pesten gedoogd wordt, worden ook de pedagogische structuur en de veiligheid daarin ernstig aangetast. Voor KindCentrum Dynamiek is dat een niet te accepteren en ongewenste situatie. Dit protocol is een vastgelegde wijze waarop we het pestgedrag van kinderen in voorkomende gevallen benaderen. Het biedt alle betrokkenen duidelijkheid over de impact, ernst en ook specifieke aanpak van dit ongewenste gedrag.

Waarom een gedragsprotocol?

Pesten is een probleem van oudsher. Het is niet uniek voor de tijd waarin we leven.

Uit onze eigen jeugd herkennen we pestgedrag, omdat kinderen om ons heen of wij zelf ermee te maken hebben gehad. We weten wat pesters zijn en wat voor type kinderen eruit gepikt worden om gepest te worden. Door onze opleiding hebben we meer zicht gekregen op deze processen die we als kind vroeger zagen. We herkennen ze ook vaak terug in onze groepen.

In alle gevallen passeren pestproblemen het interne zorgteam, of dit nu via een leerling-bespreking, een zorggesprek, een individuele melding of een van de samenwerkende partners is. Interne meldingen over gedrag kunnen onderling gedaan worden, vanuit het perspectief van zorg voor het welzijn van elk individueel kind. Ook in 10-minutengesprekken met ouders kan pesten onderwerp van gesprek zijn. Activeren van ouders in situaties waarin sprake is van pesten, is een belangrijk onderdeel van het bestrijden van pestgedrag.

Leraren en ouders die deel uit maken van de medezeggenschapsraad onderschrijven gezamenlijk dit pestprotocol:

Word je gepest, praat er thuis en op school over. Je mag het niet geheim houden!

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Inhoudsopgave
3. Begripsomschrijving
4. De actoren:
  - Het gepeste kind
  - De pesters
  - De meelopers en andere kinderen
5. Probleemverwachting bij de aanpak van pesten
  - Bij het gepeste kind
  - Bij de pester
  - In de directe kindomgeving
  - Bij de ouders
  - Gedragscode
  - Voorwaarden
  - Proces binnen school
6. Signaleren van pesten
  - Stelregels algemeen
  - Regels in school specifiek
7. Aanpak van ruzie en pestgedrag in 4 stappen
8. Handelingsgerichtheid
  - Rol van de leraar in 5 fasen
  - Begeleiding van de gepeste leerling
  - Begeleiding van de pester
  - Adviezen aan ouders
9. Relatie met PBS als klimaatveranderaar

3. Begripsomschrijvingen

Plagen en pesten, wat is daar het verschil tussen?

Iemand op het schoolplein een stevige duw geven kan plagen zijn, maar het kan net zo goed gaan om echt pestgedrag. We spreken over plagen wanneer kinderen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het vertoonde gedrag een uitnodigend karakter heeft om iets terug te geven vanuit een onschuldige sfeer. Het gaat dan om een prikkelend spelletje, dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren. Er is sprake van een pedagogische waarde: door elkaar eens uit te dagen leren kinderen heel goed om met allerlei conflicten om te gaan, de zgn. territoriumbehoefte. Dat is een vaardigheid die hen later in hun leven van pas komt bij conflicthantering, waar iedereen in zijn leven mee te maken krijgt.

Voorbeelden van specifiek pestgedrag

Verbaal:

- Vernederen: "Haal jij alleen de ballen maar uit de bosjes, je kunt niet goed genoeg voetballen om echt mee te doen".
- Schelden: " Viespeuk, etterbak, mietje" enz.
- Dreigen: "Als je dat doorvertelt, dan grijpen we je."
- Belachelijk maken, uitlachen bij lichaamskenmerken of bij een verkeerd antwoord in de klas.
- Kinderen een bijnaam geven op grond van door de kinderen als negatief ervaren kenmerken. [rooie, dikke, dunne, flapoor, centenbak enz.]
- Gemene briefjes schrijven om een kind uit een groepje te isoleren of echt steun te zoeken om samen te kunnen spannen tegen een ander kind.

Fysiek:

- Trekken en duwen of zelfs spugen.
- Schoppen en laten struikelen.
- Krabben, bijten en haren trekken.

Intimidatie:

- Een kind achterna blijven lopen of een kind ergens opwachten.
- Iemand in de val laten lopen, de doorgang versperren of klem zetten tussen de fietsen.
- Dwingen om bezit dat niet van jou is af te geven.
- Een kind dwingen bepaalde handelingen te verrichten, bijvoorbeeld geld of snoep meenemen.

Isolatie:

- Steun zoeken bij andere kinderen dat het kind niet wordt uitgenodigd voor partijtjes en leuke dingetjes.
- Uitsluiten. Het kind mag niet meedoen met spelletjes, niet meelopen naar huis, niet komen op een verjaardag.

Stelen of vernielen van bezittingen:

- Afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed.
- Beschadigen en kapotmaken van spullen: boeken bekladden, schoppen tegen en gooien met een schooltas, banden van de fiets lek steken.

Het specifieke van pesten is dus gelegen in het bedreigende en vooral systematische karakter. We spreken van pestgedrag als het daarnaast ook nog regelmatig gebeurt, waardoor de veiligheid van de omgeving van een kind wordt aangetast. De inzet van het pestgedrag is altijd macht door intimidatie. Bij dit echte pestgedrag zien we ook altijd de onderstaande rolverdeling terug bij een aantal betrokkenen.

4. De actoren

We onderscheiden in dit pestprotocol een viertal type kinderen, die in situaties rondom pesten een rol [kunnen] spelen:

A. Het gepeste kind

Sommige kinderen hebben een grotere kans om gepest te worden dan anderen. Dat kan komen door uiterlijke kenmerken maar het heeft vaker te maken met vertoond gedrag, wijze waarop gevoelens worden beleefd en de manier waarop dat geuit wordt. Uit onderzoek blijkt dat kinderen gepest worden in situaties waarin pesters al de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen. Er is dan al sprake van een onveilige situatie, waarbinnen een pester zich kan manifesteren en zich daarin ook nog verder kan ontwikkelen. Kinderen die gepest worden doen vaak andere dingen dan de meeste leeftijdgenoten in hun omgeving. Ze spelen een ander instrument, doen aan een andere sport of zitten op een andere clubje. Ze zijn goed in vakgebieden of juist niet goed. Er zijn helaas aanleidingen genoeg om door anderen gepest te worden mits de pesters daar de kans voor krijgen vanuit de situatie.

Veel kinderen die worden gepest hebben een beperkte weerbaarheid. Ze zijn niet in staat daadwerkelijk actie te ondernemen tegen de pestkoppen en stralen dat dan ook uit naar hun kwelgeesten. Vaak zijn ze angstig en onzeker in een groep, ze durven weinig of niets te zeggen, omdat ze bang zijn om uitgelachen te worden. Deze angst en onzekerheid worden verder versterkt door het ondervonden pestgedrag, waardoor het gepeste kind in een vicieuze cirkel komt waar het zonder hulp zeker niet uitkomt.

Gepeste kinderen voelen zich vaak eenzaam, hebben in hun gepeste omgeving geen vrienden om op terug te vallen en kunnen soms beter met volwassenen opschieten dan met hun leeftijdgenoten. Jongens die worden gepest horen bijna nooit tot de motorisch beter ontwikkelde kinderen.

B. De pesters

Kinderen die pesten zijn vaak juist fysiek wel de sterksten uit de groep. Ze kunnen zich permitteren zich agressiever op te stellen en ze reageren dan ook met dreiging van geweld of de indirecte inzet van geweld. Pesters lijken in eerste indruk populair te zijn in een klas, maar ze dwingen hun populariteit in de groep af door te laten zien hoe sterk ze zijn en wat ze allemaal durven.

Met het vertoonde pestgedrag gaat ze dat gemakkelijk af en ze krijgen andere kinderen mee bij het gedrag naar een slachtoffer. Pesters hebben ook feilloos in de gaten welke kinderen gemakkelijk aan te pakken zijn en als ze zich al vergissen, gaan ze direct op zoek naar een volgend slachtoffer. De zwijgende meerderheid en potentiële meelopers krijgen een keuze die onuitgesproken wordt opgelegd en die aan duidelijkheid niet te wensen overlaat: Je bent

voor of je bent tegen me. Hier gaat een grote dreiging uit naar de gezamenlijke omgeving van pester en slachtoffer.

Alles is immers beter dan door de "machtige pester" zelf gepest te worden. De pesters stralen juist deze dreigende zekerheid met verve uit. Ze overtreden bewust regels en storen zich aan god noch gebod en hebben vaak de vaardigheden ontwikkeld met hun daden weg te komen. Het profiel van de pester is sterk zelf bevestigend, hij ziet zichzelf als een slimme durfal die de dommerds de loef afsteekt en ze dat ook bij herhaling laat merken. "Wie maakt mij wat?" staat met grote letters op het voorhoofd geschreven.

Het komt ook regelmatig voor dat een pestkop een kind is dat in een andere situatie zelf slachtoffer is of was. Om te voorkomen weer het mikpunt van pesten te worden, kan een kind zich bijvoorbeeld in een andere omgeving dan die van zijn slachtofferrol, vervolgens als pester gaan opstellen en manifesteren. "Laten pesten doet pesten".

Meisjes pesten minder openlijk dan jongens en vaak op een subtiele manier waarbij de uitdaging naar het gezag ter plekke niet echt aan de orde is. Ze pesten meer met woorden, maken geniepige opmerkingen of sluiten andere kinderen buiten. Meisjes opereren minder individueel en meer met groepsvorming in de zin van er al dan niet bij te horen. Fysiek geweld komt bij deze groep pesters veel minder voor.

Een succesvolle pester leert niet om zijn agressie op een andere manier te uiten dan door het ongewenste pestgedrag te vertonen. Ook pesters hebben last op termijn van hun pestgedrag. Door hun verkeerde en vooral beperkte sociale vaardigheden hebben ze vaak moeite om vriendjes op lange termijn te maken en een vriendschap op te bouwen en te onderhouden op andere gronden dan die van macht en het delen in die macht. Pesters maken een abnormale sociale ontwikkeling door met alle gevolgen van dien voor de pester zelf.

C. De meelopers en de andere kinderen

De meeste kinderen zijn niet direct betrokken bij pesten in de direct actieve rol van pester. Sommige kinderen behouden enige afstand en andere kinderen doen incidenteel mee. Dit zijn de zogenaamde "meelopers". Er zijn ook kinderen die niet merken dat er gepest wordt, of er zijn kinderen die het niet willen weten dat er gepest wordt in hun directe [school] omgeving.

Het specifieke kenmerk van een meeloper is de grote angst om zelf in de slachtofferrol te geraken. Maar het kan ook zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en denken daardoor in populariteit mee te liften met de pester in kwestie.

Vooral meisjes doen nogal eens mee met pesten om een vriendin te kunnen behouden. Als kinderen actiever gaan mee pesten in een grotere groep, voelen ze zich minder betrokken en verantwoordelijk voor wat er met pesten wordt aangericht. Alles wat in een groep gebeurt laat het individueel denken meer en meer achter zich en zo kan met name groepsgedrag leiden tot excessen die achteraf voor iedereen inclusief de pesters onacceptabel zijn.

In SWPBS worden meelopers als volgt aangeduid:

- Kinderen die meepesten, omdat ze bang zijn zelf slachtoffer te worden;
- Kinderen die zwijgen en hopen, dat het voorbij gaat en vooral niets zeggen;

- De onwetende kinderen, die kinderen die het echt niet zien en ook niets in de gaten hebben.

D. De helden

Dit zijn de kinderen, die het voor andere kinderen opnemen, ongeacht de consequenties voor henzelf.

Het heeft absoluut zin om daadwerkelijk op te staan tegen het pesten. Zodra andere kinderen het gepeste kind te hulp komen of tegen de pesters zeggen dat ze moeten ophouden, kan de situatie aanzienlijk veranderen. Het pesten wordt dan al direct minder vanzelfsprekend en draagt bovendien grotere risico's met zich mee. De situatie voor met name meelopers verandert door het ongewenste karakter van het vertoonde pestgedrag. Het wordt duidelijk dat het geen groepsnorm is om mee te gaan in het pestgedrag. Meelopers horen graag bij de norm en de grote groep en zijn niet bereid en ook niet in staat om grote risico's te lopen waarvan ze de gevolgen niet kunnen overzien, dit in tegenstelling tot de ervaren pester.

Kinderen die pestgedrag signaleren en dit bij de leraar aangeven vervullen dus een belangrijke rol. Ook de ouders kunnen een belangrijke rol spelen. Ouders van kinderen die gepest worden en die dit probleem met de school of op de club willen bespreken, zijn natuurlijk altijd emotioneel bij het onderwerp betrokken. De gevoelde onmacht bij deze ouders wordt door hen sterk ervaren en is niet altijd een goede leidraad tot een rationeel handelen. De ouder wil maar een ding en dat is dat het pestgedrag ogenblikkelijk stopt. Ouders van kinderen die niet direct bij het pesten zijn betrokken, kunnen meer afstand nemen. Daardoor zijn ze beter in staat om duidelijk te maken aan hun kind dat er iets aan het pesten gedaan moet worden. Dit is ook in het belang van de opvoeding en ontwikkeling hun eigen kind. Als er in de omgeving van een kind gepest wordt, heeft het kind zelf ook last van een onveilige, onprettige sfeer in de groep of de klas.

E. De ouder

De ouder van het gepeste kind wil als ouder vooral gezien, gehoord, erkend en herkend worden in wat zij zien wat hun kind overkomt. Hiervoor is het van belang dat de professional dit niet als zeuren ziet, maar signalen van ouders goed oppikken en ruimte maken voor het gesprek en samen met ouders openstaan en zoeken naar oplossingen. Dit vraagt een duidelijke gedragscode van leraren om ouders niet in de "kou" te laten staan, maar betrokken en met aandacht het gesprek aan te gaan.

5. Probleemverwachting bij de aanpak van pesten

Bij het gepeste kind

Een gepest kind schaamt zich vaak voor zijn gedrag, het voldoet niet aan beelden die de ouders graag in hun kinderen terugzien: een vrolijk en vooral onbezorgd kind dat zelfstandig in staat is zijn boontjes te doppen. Pesten is een groot probleem voor kinderen en zorgt ook voor een evenredig groot probleem bij de erkenning en de aanpak ervan. Veel gepeste kinderen doen er dan uiteindelijk ook maar het zwijgen toe en vereenzamen. De angst wordt aanvankelijk nog groter als het pesten bespreekbaar gemaakt wordt door de ouders, waardoor het gepeste kind eens te meer met de gevolgen van het pesten kan worden geconfronteerd. Als represaille kan er in nog heviger mate gepest worden dan daarvoor al het geval was.

Bij de pester

De pester zelf ziet zich in zijn machtsspel bedreigd, en dat moet ten koste van alles voorkomen worden. Soms blijken de pesters echter net zo opgelucht als de slachtoffers bij een duidelijke aanpak. Er wordt immers ook aandacht besteed aan hun onmacht om normaal met andere kinderen een relatie op te bouwen. Bij een aantal pesters is dat hun liefste wens waardoor ze echter helaas onmachtig zijn door het ontbreken van het hanteren van de juiste vaardigheden.

In de directe kindomgeving

Daarnaast is het goed te weten dat er altijd kinderen zijn die zich schuldig voelen omdat ze niet op kunnen komen voor het slachtoffer door actief te helpen of een volwassene te hulp roepen. Dit is vergelijkbaar met het niet te hulp schieten bij het verdrinken van mensen, waar een menigte bij aanwezig is. Ook zijn er altijd kinderen die helemaal niet in de gaten hebben dat er in hun omgeving gepest wordt. Ze zien wel het een en ander gebeuren, maar kunnen de gebeurtenissen niet duiden als pestgedrag, waar gepeste kinderen erg veel last van ondervinden.

Bij de ouders

Ouders van kinderen hebben vaak moeite om hun kind terug te zien in de rol van meeloper of pester. Ouders beschikken niet altijd over de juiste informatie en ook het zich op beperkte schaal voordoen van conflictsituaties tussen groepen kinderen, zorgt ervoor dat er nauwelijks vergelijkingsmateriaal voorhanden is. Een pester op school hoeft zich in de thuissituatie niet als pester te manifesteren. Sommige ouders zien ook de ernst van de situatie onvoldoende in. Zij vertalen het pestgedrag van hun kind in weerbaar gedrag. Hun kind maakt echter een abnormale ontwikkeling door met grote risico's op normatief afwijkend gedrag op latere leeftijd met grote gevolgen. Andere ouders zien er niets meer in dan wat onschuldige kwajongensstreken. De slogan: "Ach iedereen is wel eens gepest, u toch ook?", geeft de visie van de ouders op dit gedrag aardig weer. Behalve de pester moeten dus ook vaak de ouders doordrongen worden van het ongewenste karakter voor alle betrokkenen van het vertoonde pestgedrag.

Gedragcode

1. Als pesten en pestgedrag plaatsvindt, ervaren we dat een probleem op onze school zowel voor de leraren als de ouders, de kinderen, de gepeste kinderen, de pesters en de 'zwijgende' groep kinderen
2. De school heeft een inspanningsverplichting om pestgedrag te voorkomen en aan te pakken door het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als ongewenst gedrag wordt ervaren en in het geheel niet wordt geaccepteerd.
3. Leraren moeten tijdig inzien en alert zijn op pestgedrag in algemene zin. Indien pestgedrag optreedt, moeten leraren duidelijk stelling en actie ondernemen tegen dit gedrag. De verantwoordelijkheid blijft te allen tijde liggen bij de leraren.
4. Wanneer pesten, ondanks alle inspanningen weer optreedt, voert de school de uitgewerkte protocollaire procedure uit.
5. Dit pestprotocol wordt door het hele team en de oudervertegenwoordiging onderschreven en ook alle ouders ter inzage aangeboden.

Voorwaarden

- ◆ Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen [gepeste kinderen, pesters en de zwijgende groep], leraren en de ouders/verzorgers [hierna genoemd: ouders]
- ◆ De school moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna met hen regels worden vastgesteld.
- ◆ Als pesten optreedt, moeten leraren [in samenwerking met de ouders] dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen.
- ◆ Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch weer de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak.
- ◆ Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert dan is de inschakeling van een vertrouwenspersoon nodig. De vertrouwenspersoon kan het probleem onderzoeken, deskundigen raadplegen en het bevoegd gezag adviseren.
- ◆ Op iedere school is een contact/trouwenspersoon aangesteld. Op KindCentrum Dynamiek zijn dat mevr. Monique Feij en dhr. Ruud Post. Deze persoon kan persoonlijk aangesproken worden, maar daar waar kinderen en/of ouders anonimiteit en/of privacy gewaarborgd willen zien, kan er ook gemeld worden via de vertrouwenspersoon.

Proces binnen school

- Pesten komt voor in groep 1 t/m 8. De piek van het pesten ligt tussen 10 en 14 jaar.
- Een pestproject alleen is niet voldoende om een eind te maken aan het pestprobleem. Het is beter om het onderwerp regelmatig aan de orde te laten komen, zodat het ook preventief kan werken. Hiertoe gebruikt KindCentrum Dynamiek de methodiek van **PBS**.
- Op school willen we wekelijks een onderwerp in de klas aan de orde stellen. Dit gebeurt in de lessen van **PBS**.
- Onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, rollen in een groep, aanpak van ruzies etc. kunnen aan de orde komen.

- Andere werkvormen zijn ook denkbaar, zoals; spreekbeurten, rollenspelen, regels met elkaar afspreken over omgaan met elkaar en groepsopdrachten, maar ook het inzetten van energizers die iets vragen van sociaal contact.
- Het voorbeeld van de leraren [en thuis de ouders] is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar structuur en duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar uitgesproken. Agressief gedrag van leraren, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd. Leraren horen duidelijk stelling te nemen tegen dergelijke gedragingen.
- Ouders krijgen informatie in een ouderbijeenkomst om hen bewust inzicht te verschaffen in hun eigen voorbeeldgedrag.
- Een effectieve methode om pesten te stoppen of binnen de perken te houden, is het afspreken van regels voor de leerlingen. Vooral positief geformuleerde afspraken, die gericht zijn op een basale positieve benadering zijn van groot belang.

6. Signalen van pesten

- Altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen
- zogenaamde leuke opmerkingen maken over een klasgenoot
- een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven
- briefjes doorgeven
- beledigen
- opmerkingen maken over kleding
- isoleren
- buiten school opwachten, slaan of schoppen
- op weg naar huis achterna rijden
- naar het huis van het slachtoffer gaan
- bezittingen afpakken
- schelden of schreeuwen tegen het slachtoffer

Deze lijst kan nog verder worden uitgebreid: je kunt het zo gek niet bedenken of volwassenen en dus ook leerlingen hebben het bedacht.

Leraren en ouders moeten daarom alert zijn op de manier waarop kinderen met elkaar omgaan en duidelijk stelling nemen wanneer bepaalde gedragingen hun norm overschrijden.

Stelregels algemeen

Daarbij hanteert de leraar een aantal stelregels om er mee bezig te zijn:

STELREGEL 1

Een belangrijke stelregel is dat het inschakelen van de leraar niet wordt opgevat als klikken. Vanaf de kleutergroep brengen we kinderen dit al bij:

- je mag niet klikken, maar ...
- als je wordt gepest of als je ruzie met een ander hebt en je komt je er zelf niet uit dan mag je hulp aan de leraar vragen. Dit wordt niet gezien als klikken.

STELREGEL 2

Een tweede stelregel is dat een medeleerling ook de verantwoordelijkheid heeft om het pestprobleem bij de leraar aan te kaarten. Alle leerlingen zijn immers verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.

STELREGEL 3

Samenwerken zonder bemoeienissen: school en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te komen lossen.

Bij problemen van pesten zullen de directie en de leraren hun verantwoordelijkheid [moeten] nemen en indien nodig overleg voeren met de ouders. De inbreng van de ouders blijft bij voorkeur beperkt tot het aanreiken van informatie, tot het geven van suggesties en tot het ondersteunen van de aanpak van de school.

Regels schoolspecifiek

Binnen IKC Dynamiek hanteren we de stop-loop-praat regel.

Deze regel is standaard binnen onze school en wordt ook regelmatig herhaald.

Deze regel, deze pestpreventie gaat uit van drie stappen als reactie op het pestgedrag: 'stop, loop door en praat.

De vaardigheden die de leerlingen voor deze pestpreventie nodig hebben worden schoolbreed geoefend.

Stop-loop-praat regel Respecteer als een ander iets niet wil. Stop is Stop! Nee is nee! Loop weg uit de situatie Praat met een juf of meester als het niet lukt. Vertel de meester of de juf wanneer jezelf of iemand anders wordt gepest. Word je gepest praat er thuis ook over, je moet het niet geheim houden.
Regel van het naar binnen komen groep 1-2 We hangen de jas aan de kapstok. We houden handen en voeten bij ons zelf.
Regel van het naar binnen komen. We hangen de jas aan de kapstok We zetten de tas in de kast. We houden handen en voeten bij ons zelf.
Regel van het naar buiten gaan We pakken rustig onze jas (en tas). We lopen naar buiten en houden rekening met andere kinderen. We praten met zachte stem. We houden handen en voeten bij ons zelf.
Regel van het samenwerken. We luisteren naar elkaar. We maken afspraken met elkaar. Iedereen in het groepje doet zijn best. We gebruiken de regel stop-loop-praat.
Regel van de speelplaats We houden handen en voeten bij ons zelf. We zijn aardig voor elkaar. We gebruiken de regel stop-loop-praat.
Regel van de viering We lopen rustig naar de hal. We houden handen en voeten bij onszelf. We praten met een zachte stem. We wachten tot we de ping horen. We kijken en luisteren naar de viering. Na de viering wachten we tot we instructie krijgen om terug te gaan naar de eigen groep.

We houden handen en voeten bij onszelf.

We praten met een zachte stem.

Toevoeging:

Kinderen mogen in hun eigen groep een aanvulling geven op deze vastgestelde schoolregels, in overleg met de leerkracht.

Die aanvulling wordt opgesteld, door en met de groep, dit zijn de zgn. groepsregels

Zowel schoolregels als groepsregels zijn zichtbaar in de klas opgehangen.

We bieden alle regels schoolbreed aan en iedere groep hangt deze goed zichtbaar op in het lokaal.

We hangen regels, goed zichtbaar, in gangen van de school op.

Aan de regels koppelen we de waarden van PBS.

7. Aanpak van ruzie en pestgedrag in 4 stappen

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar hebben en/of elkaar pesten proberen zij en wij:

STAP 1:

Er eerst zelf [en samen] uit te komen.

STAP 2:

Op het moment dat een van de leerlingen er niet uitkomt [in feite het onderspit delft en verliezer of zondebok wordt] heeft deze het recht en de plicht het probleem aan de meester of juf voor te leggen.

STAP 3:

De leraar brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderinggesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen en [nieuwe] afspraken te maken.

Bij herhaling van pesterijen / ruzies tussen dezelfde leerlingen volgen sancties [zie bij consequenties in het stuk Rol van leraren]

STAP 4:

Bij herhaaldelijke ruzie/ pestgedrag neemt de leraar duidelijk stelling en houdt een bestraffend gesprek met de leerling die pest /ruzie maakt. De fases van bestraffen treden in werking [zie bij consequenties].

We leggen gebeurtenissen vast in het logboek. Bij iedere melding in de map omschrijft de leraar 'de toedracht'. Bij de derde melding in de map worden de ouders op de hoogte gebracht van het ruzie - pestgedrag. Leraar[en] en ouders proberen in goed overleg samen te werken aan een bevredigende oplossing.

De leerkracht biedt altijd hulp aan de gepeste en begeleidt de pester, indien nodig in overleg met de ouders en/of externe deskundigen. Tevens maakt hij de groep van de meelopers bewust van het feit dat zij hier duidelijk stelling in kunnen nemen.

8. Handelingsgerichtheid

De leraar heeft het idee dat er sprake is van onderhuids pesten:

In zo'n geval stelt de leerkracht een algemeen probleem aan de orde om langs die weg bij het probleem in de klas te komen. Hiervoor maakt de leraar gebruik van het formulier inbrengen in de zorg of het zorgspreekuur of via de leerlingbespreking. Uiteindelijk komt het probleem terecht in het zorgteam.

De leerkracht ziet dat een leerling wordt gepest [of de gepeste of medeleerlingen komen het bij hem melden]. En vervolgens leveren stap 1 t/m 4 geen positief resultaat op voor de gepeste.

De leerkracht neemt duidelijk een stelling in.

Rol van de leraar in 5 fasen

De straf is opgebouwd in 5 fasen; afhankelijk hoelang de pester door blijft gaan met zijn/haar pestgedrag en geen verbetering vertoond in zijn / haar gedrag:

FASE 1:

Een of meerdere pauzes binnen blijven

Nablijven tot alle kinderen naar huis vertrokken zijn

Een schriftelijke opdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en zijn of haar rol in het pestprobleem.

Door gesprek: bewustwording voor wat hij met het gepeste kind uithaalt.

Afspraken maken met de pester over gedragsveranderingen. De naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week [voor een periode] in een kort gesprek aan de orde.

FASE 2:

Een gesprek met de ouders, leerkracht en directie als voorgaande acties op niets uitlopen.

Daarnaast wordt een schriftelijk verslag gemaakt van het gesprek en de sancties die hierin zijn opgelegd. Dit wordt door alle partijen; ouders; kind, leraar en directie ondertekend.

Tevens wordt het team op de hoogte gesteld, zodat eenieder adequaat kan reageren op een komende situatie. De medewerking van de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om een einde aan het probleem te maken. De school heeft alle activiteiten schriftelijk vastgelegd en de school heeft al het mogelijke gedaan om een einde te maken aan het pestprobleem.

FASE 3:

Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld zoals de Schoolbegeleidingsdienst, de schoolarts van de GGD of schoolmaatschappelijk werk.

FASE 4:

Bij aanhoudend pestgedrag kan er voor gekozen worden om een leerling tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school. Ook kan er sprake zijn van het schorsen uit het overblijven voor een aantal dagen. Kinderen krijgen een drietal waarschuwingen tijdens het overblijven. Bij 3 gele kaarten, wordt een rode kaart uitgedeeld. Deze kinderen mogen een week niet meer overblijven.

FASE 5:

In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden.
[voor dit protocol verwijzen wij u naar de schoolgids]

Begeleiding van de gepeste leerling

Hulp aan het gepeste kind:

De begeleiding van het gepeste kind is van groot belang. Het kind is eenzaam en slachtoffer en heeft recht op professionele zorg vanuit de school, zoals eerder beschreven. Het zorgteam wordt/is verantwoordelijk voor het in werking stellen van het handelen in dit pestprotocol. Naast het voorkomen van nieuwe ongewenste ervaringen staat het verwerken van de ervaringen.

Dit gebeurt door achtereenvolgens:

- Gesprekken met de vertrouwenspersoon, bij voorkeur de leraar van het kind. Bij het monitoren van ontwikkelingen is het van belang naast incidentele momenten ook vaste momenten van gesprek in te bouwen waarin het kind gevraagd wordt naar de gewenste vooruitgang. Het doel is tweeledig: zowel het signaleren van nieuwe prikkels als het verwerken van de eerdere ervaringen.
- Schriftelijke verwerking door het kind. Het kind krijgt de beschikking over een "verwerkingsschriftje" dat op elk gekozen moment door het kind kan worden ingevuld in en buiten de reguliere schooltijd om. Het gaat hier om een vertrouwelijk instrument van kind en leraar. Het kind krijgt op die manier de gelegenheid de traumatische ervaringen van zich af te schrijven/tekenen.

- ✓ Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest.
- ✓ Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor tijdens en na het pesten.
- ✓ Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken.
- ✓ De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren.
- ✓ Zoeken en oefenen van een andere reactie bijvoorbeeld je niet afzonderen.
- ✓ Het gepeste kind in laten zien waarom een kind pest.
- ✓ Nagaan welke oplossing het kind zelf wil
- ✓ Sterke kanten van de leerling benadrukken
- ✓ Belonen [schouderklopje] als de leerling zich anders/beter opstelt
- ✓ Praten met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de pester[s]
- ✓ Het gepeste kind niet over beschermen bijvoorbeeld naar school brengen of 'ik zal het de pesters wel eens gaan vertellen'. Hiermee plaats je het gepeste kind juist in een uitzonderingspositie, waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen.

Begeleiding van de pester

Oorzaken van pestgedrag kunnen zijn:

Een problematische thuissituatie

- Voortdurend gevoel van anonimiteit [buitengesloten voelen]
- Voortdurend in een niet-passende rol worden gedrukt

- Voortdurend met elkaar de competitie aan gaan
- Een voortdurende strijd om macht in de klas of in de buurt

Hulp aan de pester:

De pesters hebben in ons pedagogisch stelsel ook recht op hulp, zij zijn niet in staat om op een normale wijze met anderen om te gaan en hebben daar onze professionele hulp bij nodig. Die hulp kan bestaan uit de volgende activiteiten:

- Een gesprek vanuit het protocol waarin ondubbelzinnig zal worden aangegeven welk gedrag niet geaccepteerd wordt op de school. Dit gesprek wordt gevoerd als een slecht-nieuwsgesprek. Er wordt een schriftelijk verslagje van gemaakt. Een duidelijk afspraak voor een vervolgesprek op termijn ongeacht de ontwikkelingen en welke straf er zal volgen indien het pestgedrag toch weer voorkomt.
- Pestgedrag wordt binnen het team van de school gemeld zodat al het personeel alert kan reageren.
- De ouders worden geïnformeerd van zowel de pester als het gepeste kind.
- Van alle gesprekken met de pester en /of ouders worden verslagen gemaakt.

Indien deze activiteit geen oplossing biedt voert de leraar een aantal probleemoplossende gesprekken met de leerling waarbij getracht zal worden de oorzaak van het pesten te achterhalen. Daarnaast proberen we de pester gevoelig te maken voor hetgeen hij/zij aanricht bij het gepeste kind.

- ✓ Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken/ pesten, baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen;
- ✓ Laten inzien wat het effect van zijn/ haar gedrag is voor de gepeste;
- ✓ Excuses aan laten bieden;
- ✓ In laten zien welke sterke kanten de gepeste heeft;
- ✓ Pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel; straffen als het kind wel pest;
- ✓ belonen [schouderklopje] als kind zich aan de regels houdt;
- ✓ Kind leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de 'stop-eerst-nadenken-houding' of een andere manier van gedrag aanleren;
- ✓ Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind, wat is de oorzaak van het pesten?;
- ✓ Zoeken van een sport of club; waar het kind kan ervaren dat contact met andere kinderen wel leuk kan zijn;
- ✓ Inschakelen hulp; sociale vaardigheidstrainingen ; Jeugdgezondheidszorg; huisarts; GGD

Hulp aan de zwijgende middengroep en de meelopers.

De zwijgende middengroep is als eerder beschreven in dit stuk van cruciaal belang in de aanpak van het probleem. Als de groep eenmaal in beweging is gebracht, hebben kinderen die pesten veel minder te vertellen. Deze middengroep is eenvoudig te mobiliseren, niet alleen door de leraar, maar ook door de ouders.

Adviezen aan ouders

Hulp aan de ouders

Voor de ouders van het gepeste kind is het van belang dat de school ernst maakt met de aanpak van het pesten. Met de ouders van het gepeste kind zal overleg zijn over de aanpak en de begeleiding van hun kind. De ouders van de pesters moeten absoluut op de hoogte zijn van wat er met hun kind gebeurt. Zij hebben er recht op te weten dat hun kind in sociaal opzicht bepaald zorgwekkend gedrag vertoont dat dringend verbetering behoeft.

- De ouders van de zwijgende middengroep en de meelopers moeten zich bij de leraar kunnen melden als zij van hun kind vernemen dat er een kind gepest wordt. Ook voor ouders moet een klimaat geschapen worden waarin het duidelijk is dat de school open staat voor dit soort meldingen.
- Ouders kunnen hun kinderen zeggen dat zij het verschrikkelijk vinden als kinderen elkaar pesten. Dat als hun kind het ziet, het zeker niet mee moet pesten, maar stelling moet nemen. Indien het kind die stelling niet durft te nemen, het altijd aan de ouders of aan de leraar moet vertellen. Praten over pesten is fundamenteel iets anders dan klikken. Ouders kunnen hun kind daarin ondersteunen en begeleiden.

Ouders van gepeste kinderen:

- a. Houd de communicatie met uw kind open, blij in gesprek met uw kind.
- b. Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester[s] om het probleem bespreekbaar te maken.
- c. Pesten op school kunt u het beste direct met de leraar bespreken
- d. Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terug komen.
- e. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- f. Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt

Ouders van pesters:

- a. Neem het probleem van uw kind serieus
- b. Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden
- c. Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen
- d. Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet
- e. Besteed extra aandacht aan uw kind
- f. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- g. Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind
- h. Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat

Alle andere ouders:

- a. Neem de ouders van het gepeste kind serieus
- b. Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan
- c. Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- d. Geef zelf het goede voorbeeld
- e. Leer uw kind voor anderen op te komen.
- f. Leer uw kind voor zichzelf op te komen

10. Relatie met PBS als klimaatverandering

Het pedagogisch klimaat en Sociaal-emotionele ontwikkeling zien we als één van de basispijlers voor goed onderwijs.

In Kindcentrum Dynamiek maken we gebruik van PBS.

PBS is gericht op het creëren van een omgeving die het leren bevordert en gedragsproblemen voorkomt. Dit begint bij het gezamenlijk formuleren van de waarden die de school belangrijk vindt.

De **PBS-waarden** van Kindcentrum Dynamiek zijn:

Het team heeft het gedrag dat past bij deze waarden benoemd. Dit gedrag wordt de kinderen actief aangeleerd. Adequaat gedrag wordt hierna systematisch positief bekrachtigd. Hiermee wordt een veilig en positief schoolklimaat gecreëerd, waarin elke leerling optimaal kan profiteren van het geboden onderwijs.

Met PBS willen we persoonlijke sociale vaardigheden versterken. Een positief en reëel zelfbeeld ontwikkelen, dat competentiegericht is en ontwikkelingskansen biedt voor elk mens, groot of klein. We zijn ervan overtuigd, dat wanneer kinderen lekker in hun vel zitten, de effectieve leertijd omhoog gaat.

PBS vraagt van alle IKC bewoners een positieve basishouding. Om deze basishouding te versterken en te borgen doorlopen wij een dynamisch proces. Regels worden volgens vaste routines aangeleerd, zichtbaar gemaakt en positief bekrachtigd door alle medewerkers. Vanuit de PBS werkgroep vinden twee keer per jaar metingen plaats. Deze bevindingen leiden voortdurend tot sturing of bijsturing. Medewerkers worden door de PBS werkgroep gecoacht en geïnspireerd.

Nadat we 3 jaar geleden deze methode geïmplementeerd hebben, zijn de resultaten zichtbaar en voelbaar aanwezig. Leerkrachten zijn bewust van hun eigen grondhouding en gaan van bewust bekwaam naar onbewust bekwaam. Ouders ervaren de sfeer in ons kindcentrum als positief, veilig en vertrouwd (*bron; tevredensheidsenquête februari 2017*).

Ouders van onze leerlingen en partners van ons Kindcentrum worden geïnformeerd over actuele ontwikkelingen om de betrokkenheid van PBS te vergroten.